

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรค 1 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่า ใช้จ่าย และ ในมาตรา 22 บัญญัติว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และนอกจากนี้ ในมาตรา 24 ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา จำเป็นต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 7 และ 13-15) การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและได้ผลสำเร็จ ต้องใช้เทคนิคและกลวิธีในการสอนกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ และเอาใจใส่ต่อบทเรียน ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว นอกจากนี้ การเรียนการสอนต้องให้เด็กมีความสุข สนุกสนาน และเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ผู้สอนต้องออกแบบปรับปรุงกระบวนการสอนและมีการประเมินกระบวนการสอนของตนเองตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 28-30) ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆเข้ามาเสริม หรือสนับสนุนการ

สอนอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ครูในการนำเสนอข้อมูลแก่นักเรียน การเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีประกอบด้วยชุดการสอน การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการใช้บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น สภาพการเรียนการสอนปัจจุบันต้องการความรวดเร็วเท่าทันสถานการณ์และสอดคล้องกับสภาพปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพของเยาวชน เช่น โรคติดต่อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา วิชา โรคติดต่อ

จากสภาพปัญหาการเรียนการสอนที่ผ่านมา พิจารณาเฉพาะกรณีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ในกลุ่มสถานศึกษากลุ่มที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งเน้นเนื้อหาและความจำมากกว่าเน้นกระบวนการ ไม่เท่าทันสถานการณ์ เน้นบทบาทของครูมากเกินไป ไม่สามารถทำให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ก่อให้เกิดปัญหาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปัญหาด้านอื่นๆ ตามมา เฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปลายปี 3 ปีซ้อนหลัง วิชาสุขศึกษา ปีการศึกษา 2550 เท่ากับ ร้อยละ 82.94 ปีการศึกษา 2549 เท่ากับ ร้อยละ 77.26 ปีการศึกษา 2548 เท่ากับ ร้อยละ 80.59 เมื่อพิจารณาเฉพาะเนื้อหาเรื่องโรคติดต่อ มีผลสัมฤทธิ์ใน 3 ปีซ้อนหลัง คือ ปีการศึกษา 2550 เท่ากับ ร้อยละ 73 ปีการศึกษา 2549 เท่ากับ ร้อยละ 69 ปีการศึกษา 2548 เท่ากับ ร้อยละ 72 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 และ โรงเรียนบ้านกลาง ซึ่งกำหนดไว้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 (รายงานประจำปีโรงเรียนบ้านกลาง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2548-2552) จากการสำรวจเนื้อหาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า เนื้อหายาก และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและบางเรื่องเป็นเรื่องใหม่มาก เช่น กรณี ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 จึงเป็นเรื่องที่นักเรียนเข้าใจยาก ทั้งยังเป็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ควรหาวิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม จึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิผลทางการเรียนดีขึ้น

แนวทางแก้ไขปัญหาหรือนวัตกรรมการศึกษาในปัจจุบันมีอยู่มากมายหลายวิธี ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งเป็นเทคโนโลยีหนึ่งที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะเรื่องทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจ แรงจูงใจ และความมีวินัยในตนเอง สร้างความสามารถในการแก้ปัญหา มีอัตราความเร็วในการเรียนรู้ของนักเรียนสูง นอกจากนี้ ยังพบว่าบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ตามขั้นตอนไปที่ละเอียด ๆ จนได้ทราบผลการเรียนของตนทุกขั้นตอน ก่อให้เกิดแรงใจและเสริมสร้างความสนใจในการเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีของสกินเนอร์ (B.F. Skinner) เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป ประกอบด้วย 1) เงื่อนไขของการตอบสนอง (Operant Conditioning) ได้แก่ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออก จะเกิดขึ้นบ่อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับ การตอบสนองอัตราการแสดงออกของพฤติกรรม 2) การเสริมแรง (Reinforcement) ได้แก่ สิ่งเร้าที่ทำให้อัตราการแสดงออกของพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ และตัดสินหรือกำจัดพฤติกรรมบางอย่างออกไปได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาเรียนรู้ด้วยความตั้งใจ 3) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้เร็ว สามารถนำเวลาที่เหลือไปทำกิจกรรมอื่นโดยไม่ต้องรอผู้เรียนรู้ได้ช้า ในขณะที่เดียวกันผู้ที่เรียนรู้ได้ช้าก็สามารถเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากบทเรียนสำเร็จรูปได้ตามศักยภาพของตนเอง โดยไม่ต้องถูกบีบบังคับว่าจะต้องเรียนจนจบเนื้อหาสาระที่ผู้สอนกำหนดพร้อมกับผู้ที่เรียนรู้ได้เร็ว โดยที่ตนเองไม่เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง รวมทั้งสอดคล้องกับกฎแห่งความต่อเนื่อง (Law of Contiguity) ของเอ็ดวิน กัททรี (Edwin Guthrie) ซึ่งพบว่าบทเรียนที่นำเสนอเป็นกรอบเล็ก ๆ ต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการตอบสนองทันที เพราะเมื่อกระทำไปแล้วรู้ผลทันทีว่าถูกหรือผิด (ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ. 2546 : 18 -19) ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค ซึ่งเป็นสาระที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การนำบทเรียนสำเร็จรูปมาประยุกต์ใช้เพื่อประกอบการเรียนการสอน จะทำให้นักเรียนได้ศึกษาดูด้วยตนเองอย่างละเอียดจากบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งได้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องโรคติดต่อแต่ละโรคไปที่ละชั้นพร้อมกับตอบคำถามเป็นตอนๆ ไปจนจบ ซึ่งจากการศึกษาอย่างกว้างขวางปรากฏว่านักเรียนให้ความสนใจ เข้าใจ และสนุกกับบทเรียนสามารถตอบคำถามได้ดีเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น การนำบทเรียนสำเร็จรูปเข้ามาเสริมหรือสนับสนุนการเรียน จึงเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพน่าสนใจยิ่งขึ้น จากเหตุผลดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป มาใช้ประกอบการสอน เรื่องโรคติดต่อ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อแก้สถานการณ์โรคติดต่อที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านกลาง ตำบลเหล่าโฮงาม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 17 คน
2. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้
  - 2.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป
  - 2.2 ตัวแปรตาม คือ
    - 2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
    - 2.2.2 ดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้
    - 2.2.3 ความพึงพอใจ

3. สถานที่

สถานที่ที่ผู้วิจัยทำการวิจัยคือ โรงเรียนบ้านกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตำบลเหล่าไชงาม อำเภออุทุมพรพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

4. ระยะเวลา

ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการทดลองสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่องโรคติดต่อ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552

5. เนื้อหา

เนื้อหาสาระที่นำมาสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในครั้งนี้ ได้แก่ สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเนื้อหาที่ได้ปรากฏในหลักสูตรแกนกลาง 2551 สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ดังนี้

5.1 ความเป็นมาของโรคติดต่อ จำนวน 2 ชั่วโมง

5.2 โรคไข้หวัดนก จำนวน 2 ชั่วโมง

5.3 โรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 จำนวน 2 ชั่วโมง

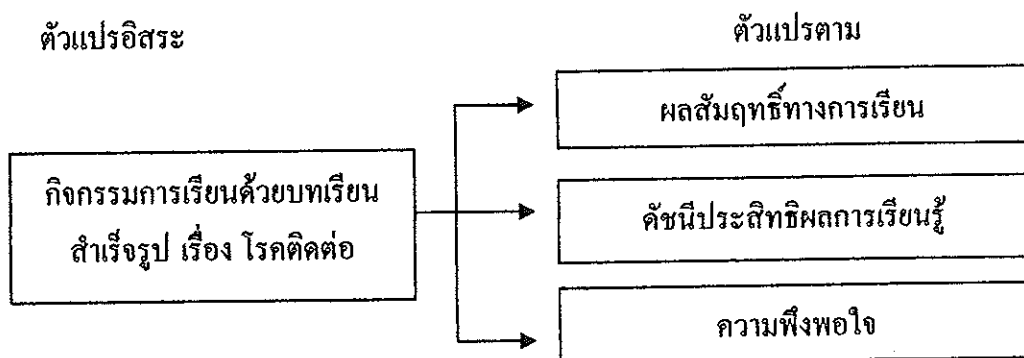
5.4 โรคไข้เลือดออก จำนวน 2 ชั่วโมง

5.5 โรคไข้ฉี่หนู จำนวน 2 ชั่วโมง

5.6 โรคเอดส์ จำนวน 2 ชั่วโมง

นำเนื้อหาทั้ง 6 เรื่อง มาจัดทำแผนการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ใช้เวลาสอน 12 ชั่วโมง

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระสุขศึกษาและพลศึกษาสูงขึ้น และได้รับการพัฒนาตนเอง มีวินัย มีความซื่อสัตย์ต่อการเรียน
2. ครูใช้เป็นแนวทางสำหรับการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทันเหตุการณ์
3. โรงเรียนได้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ เพื่อใช้ในโรงเรียนสำหรับการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง สื่อการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง (Linear Program) หมายถึง บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการนำเสนอความรู้แก่นักเรียนตามลำดับความสำคัญจากง่ายไปหายาก โดยจัดเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ เรียกว่ากรอบ หรือเฟรม (Frame) ประกอบด้วย เนื้อหา คำถาม คำตอบ ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนไปทีละน้อย สามารถตรวจคำตอบได้ด้วยตัวเองทันที

การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง การดำเนินการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง โรคติดต่อ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการทดลองหาคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างแท้จริง

ประสิทธิภาพ หมายถึง เกณฑ์วัดประสิทธิภาพบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่อง โรคติดต่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบทดสอบย่อยและพฤติกรรมระหว่างเรียน แผนรวมแต่ละแผนได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบ ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โรคติดต่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยคะแนนเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

ดัชนีประสิทธิผล หมายถึง ค่าที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียนที่เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เรื่องโรคติดต่อ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนสอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านกลาง ตำบลเหล่าโฮงาม อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่เรียนรู้จากแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โรคติดต่อ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความพึงพอใจของนักเรียน หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนบ้านกลาง ตำบลเหล่าโฮงาม อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง โรคติดต่อ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน 2) ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล

โรคติดต่อ หมายถึง โรคที่สามารถถ่ายทอด หรือติดต่อจากสิ่งมีชีวิตหนึ่งไปยังอีกสิ่งมีชีวิตหนึ่งได้ โดยไม่จำกัดว่าสิ่งมีชีวิตนั้นจะเป็นมนุษย์หรือไม่ก็ตาม โรคติดต่ออาจสามารถแพร่ไปสู่สิ่งมีชีวิตอื่นได้โดยการสัมผัสโดยตรง การสูดดมหายใจเอาเชื้อโรคที่แพร่จากผู้ป่วย การรับประทานอาหารหรือน้ำดื่มที่มีเชื้อปนอยู่ หรือแม้แต่ผ่านตัวกลางที่เรียกว่าพาหะ